

An open book with white pages is lying on a light-colored wooden surface. To the right of the book, a wooden gavel with a black handle and a gold-colored band is resting on the surface. The background is a soft, out-of-focus light color.

LAW

in everyday life

Okvir kompetencija temeljne pravne pismenosti

Maria Rodrigues, Mariana Carola, Pedro Costa
INOVA+, PORTUGAL

Sufinancira
Europska unija

O projektu

“Unija se temelji na vrijednostima (...) demokracije, (...) vladavine prava i poštovanja ljudskih prava (...). Te su vrijednosti zajedničke državama članicama (...).”Ovaj citat članka 2. Ugovora o Europskoj uniji pokazuje da su demokracija, vladavina prava i ljudska prava među temeljnim vrijednostima Europske unije (EU). Međutim, nisu svi građani EU-a toga svjesni, niti to znaju, a osobito to ne znaju mlađi građani.

Projekt "Pravo u svakodnevici" ima za cilj podići svijest građana o zajedničkim vrijednostima, građanskom angažmanu i sudjelovanju, naglašavajući temeljnu pravnu pismenost kao jednu od kompetencija potrebnih za aktivno sudjelovanje u demokratskoj zajednici. Projekt vidi temeljnu pravnu pismenost i njezino uključivanje u obrazovanje i druga obrazovna okruženja kao preduvjet kvalitetne demokratske kulture u EU-u i državama članicama. Samo građani koji znaju i razumiju osnovne pravne koncepte, principe i pojmove mogu živjeti u demokraciji, podržavati vladavinu prava i štititi temeljna prava. Dokument "Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje" prepoznaje ovu potrebu za podučavanjem temeljnih pravnih koncepta i principa.

Opći cilj projekta je promicanje temeljne pravne pismenosti u školama, što će se postići sljedećim rezultatima.

- *Okvir kompetencija temeljne pravne pismenosti. Partneri projekta su mapirali i razvili popis općeg i temeljnog pravnog znanja i vještina bitnih za osobe u dobi od 14 i od 18 godina.*
- *Materijali za učenje i podučavanje. Okvir kompetencija je vodič za razvoj udžbenika za učenike i priručnika za učitelje.*
- *Program stručnog usavršavanja. Okvir kompetencija i materijali za učenje i podučavanje temelj su programa stručnog usavršavanja učitelja koji žele raditi na temeljnoj pravnoj pismenosti s učenicima.*
- *Masovni otvoreni online tečaj (MOOC). Cilj ovog online tečaja je zainteresirati mlade ljude za temeljnu pravnu pismenost i učiniti ih svjesnima važnosti poznavanja temeljnih pojmova, prava i sloboda.*

U ovom projektu sudjelovale su četiri zemlje. Nositelj projekta je Forum za slobodu odgoja iz Hrvatske. Drugi partner iz Hrvatske je Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci. Centro per lo sviluppo creativo Danilo Dolci partner je iz Italije. Pistes solidaires je iz Francuske. Dva partnera predstavljaju Portugal: INOVA+ i Agrupamento de escolas de Vilela.

Projekt je financiran iz programa Erasmus+ EU-a od 2022. do 2024.

Sadržaj

Transverzalne kompetencije	5
Okvir kompetencija za 14-godišnjake	7
Temeljna prava i dužnosti povezana sa životom u državi.....	8
Obiteljski odnosi	9
Sigurnost na internetu	9
Privatni život	10
Okvir kompetencija za 18-godišnjake	11
Temelj pravnog poretka i državnog uređenja.....	12
Temeljna prava i dužnosti povezana sa životom u državi.....	12
Osnove građanskog prava	13
Rad i poduzetništvo	13

Okvir kompetencija

Okvir kompetencija temeljne pravne pismenosti temelji se na nalazima nacionalnih izvještaja iz Portugala, Italije, Francuske i Hrvatske, provedenom mapiranju, doprinosima partnera, mišljenjima pravnih stručnjaka, kao i na analizi literature. Kao takav, okvir kompetencija uključuje glavne teme i obrazovna očekivanja koje učenici u dobi od 14 i 18 godina trebaju postići nakon korištenja materijala razvijenih u sklopu ovog projekta. Okvir je osnova za podizanje svijesti o važnosti temeljne pravne pismenosti kao bitne sastavnice građanskog odgoja i obrazovanja.

Okvir sadrži domene podijeljene prema dobnoj skupini obzirom na prikladnost. Tijekom istraživanja i razvoja Okvira, uočena je potreba za definiranju transverzalne domene kao polazišta za potpunije i uvidljivije znanje o pravnoj pismenosti koja je korisna za učenike obiju dobnih skupina. Ova domena uključuje temeljne principe, ideje i koncepte povezane s pravnim sustavom.

Osim domena i obrazovnih očekivanja, Okvir uključuje i preporuke za metode provedbe, koje se mogu koristiti kako bi se učiteljima olakšalo započinjanje i interaktivnije poučavanje temeljnih koncepta. Predložene metode oslanjaju se na nalaze istraživanja s pravnim stručnjacima. Treba imati na umu da su te metode samo primjeri različitih pristupa kako bi se učenicima pružilo zanimljivije iskustvo učenja. Učitelji se potiču da pristupe domenama i temama korištenjem drugih strategija podučavanje sukladno definiranim ciljevima i učeničkim potrebama.

Transverzalne kompetencije

Transverzalne kompetencije

Teme	Očekivanja	Metodologija
Razlika između prava, morala, običaja i pravila	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik razlikuje pojmove prava, morala, običaja i pravila • Učenik razlikuje moralne i etičke zakone. • Učenik opisuje koncept morala povezan s principima ispravnog i pogrešnog ponašanja • Učenik prihvaća da svatko može imati svoje moralne principe, ali da pravna pravila vrijede za sve 	Razvoj konceptualnih mapa; Analiza i dramatizacija/humorne situacije iz svjetske književnosti, filmske povijesti ili računalnih igara.
Trodioba vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu granu	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik objašnjava temelje demokracije i koncept sekularne države (tj. predstavničku vlast) • Učenik definira i opisuje diobu vlasti • Učenik prepoznaje diobu vlasti na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini • Učenik podržava stav da je kršenje diobe vlasti štetno za demokraciju i vladavinu prava 	Igranje uloga s tri lika (zakonodavni, izvršni i sudski) pri čemu svaki lik preuzima i brani karakteristike određene grane vlasti.
Pravna osobnost i pravna sposobnost	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik definira pojmove pravne osobnosti i pravne sposobnosti • Učenik identificira svakodnevne situacije u kojima se ti koncepti primjenjuju • Učenik objašnjavaju pojam pravnog akta • Učenik definira i povezuje pojmove državljanin, građanstvo i kritičko mišljenje 	Prezentacije temeljene na svakodnevnom osobnom iskustvu; Suradnički rad.

Okvir kompetencija za 14-godišnjake

Okvir kompetencija za 14-godišnjake

Temeljna prava i dužnosti povezana sa životom u državi

Teme	Očekivanja	Metodologija
Razlika između prava, dužnosti i obveza	<ul style="list-style-type: none"> Učenik razlikuje pojmove prava, dužnosti i obveza Učenik povezuje slobodu i obveze te razlikuje između moralne i građanske (pravne) odgovornosti Učenik opisuje važnost Opće deklaracije o ljudskim pravima (UDHR) i Europske konvencije o ljudskim pravima (ECHR) za zaštitu ljudskih prava Učenik nabraja i objašnjava svoja prava i obveze kao državljanina svoje države i državljanina EU. 	Projektno učenje temeljeno na UDHR/ECHR. Debate.
Opseg i granice političke slobode izražavanja	<ul style="list-style-type: none"> Učenik definira slobodu izražavanja i njezinu važnost za demokratsko društvo Učenik navodi različite nacionalne političke sustave (npr. demokracija, monarhija, diktatura, itd.) i identificira razinu slobode izražavanja povezanu sa svakim od njih Učenik navodi i opisuje relevantne međunarodne, europske i nacionalne pravne dokumente koji se tiču slobode izražavanja 	Debata u kojoj grupe učenika moraju braniti suprotstavljene ideje; Igranje uloga; Izvještavanje o nekim aktualnim primjerima
Pojam i granice prava na slobodan pristup informacijama	<ul style="list-style-type: none"> Student definira što je pravo na pristup informacijama Student se obraća institucijama gdje bi se trebale tražiti određene vrste informacija 	Pisanje bloga koji promiče medijsku pismenost na lokalnoj ili nacionalnoj razini;
Značenje presumpcije nedužnosti i prava koji iz nje proizlaze	<ul style="list-style-type: none"> Učenik definira presumpciju nedužnosti i njezinu važnost za ladavinu prava Učenik opisuje načelo "<i>in dubio pro reo</i>" Učenik navodi i objašnjava prava u kaznenom postupku 	Istraživanje značenja pretpostavke nevinosti i prava povezanih s njom. Rasprave o kaznenom pravosuđu i povezane teme (smrtna kazna, doživotni zatvor, minimalna dob za kaznenu odgovornost);
Gradacija kaznene odgovornosti u odnosu na dob	<ul style="list-style-type: none"> Učenik definira koncept kaznene odgovornosti Učenik prepoznaje dob u kojoj osoba može kazneno odgovarati u različitim državama Učenik identificira situacije koje mogu biti kažnjive po zakonu, ovisno o dobi 	Simulacije suđenja uz sudjelovanje pravnih stručnjaka. Rasprave o stvarnim slučajevima.
Pravne zabrane javnog nereda	<ul style="list-style-type: none"> Učenik razlikuje vrste kršenja javnog reda (npr. vandalizam, grafiti, huliganstvo, slušanje glasne glazbe) Učenik objašnjava koncept i važnost građanske neposlušnosti Učenik identificira posljedice kršenja javnog reda 	Prezentacije. Rasprave o primjerima kršenja javnog reda u lokalnoj zajednici u suradnji s pravnim stručnjacima ili policijom.

Obiteljski odnosi

Teme	Očekivanja	Metodologija
Prava djeteta u nacionalnom i međunarodnom pravu	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik navodi glavne pravne dokumente za zaštitu prava djeteta na nacionalnoj i razini EU-a • Učenik opisuje važnost Konvencije o pravima djeteta i Povelje EU-a o temeljnim pravima za zaštitu ljudskih prava • Učenik identificira razlike između prava djece u svojoj državi i drugim državama 	Gledanje filmova na temu prava djeteta i rasprava o temi filma. Posjet instituciji za zaštitu prava djeteta.
Brak, obitelj i roditeljstvo	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik zna definiciju braka i objašnjava koncept očinstva i majčinstva • Učenik opisuje kako se pravno uspostavlja očinstvo i majčinstvo • Učenik nabroja temeljna prava i dužnosti povezane s roditeljstvom • Učenik nabroja prava i dužnosti djece u odnosu na svoje roditelje 	Studije slučaja i rasprave o njima.

Sigurnost na internetu

Teme	Očekivanja	Metodologija
Načini zaštite podataka na internetu	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik objašnjava važnost zaštite podataka • Učenik nabroja i opisuje glavne načela Opće uredbe o zaštiti podataka • Učenik opisuje bitne metode zaštite podataka • Učenik primjenjuje temeljna načela nacionalnih i EU smjernica za kibernetičku sigurnost 	Izrada plakata o zaštiti podataka. Predavanja o zaštiti podataka.
Načela ponašanja u virtualnom svijetu	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik objašnjava ograničenja slobode govora u virtualnom svijetu • Učenik raspravlja o posljedicama zlostavljačkog govora i govora mržnje u virtualnom svijetu • Učenik prepoznaje važnost EU kodeksa ponašanja za suzbijanje govora mržnje na Internetu • Učenik navodi korake koje treba poduzeti i imenuje kome se obratiti kada se suoči sa zlostavljačkim govorom i govorom mržnje na internetu. 	Izrada kampanja za podizanje svijesti.

Privatni život

Teme	Očekivanja	Metodologija
Ljudska spolnost	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik objašnjava važnost rodne jednakosti, prava na samoodređenje i poštovanje različitosti u demokratskom društvu • Učenik uspoređuje kako zakoni uređuju ljudsku spolnost u svojoj državi i u EU • Učenik razlikuje oblike spolnog delinkventnog ponašanja • Učenik prepoznaje ključne značajke spolnog uznemiravanja • Učenik opisuje korake prijavljivanja spolnog uznemiravanja 	Razgovor sa stručnjakom. Posjete organizacijama koje se bave zaštitom od spolnog uznemiravanja.
Zloupotreba droga	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik identificira što je zloupotreba droga • Učenik prepoznaje pravne norme i posljedice zloupotrebe droga 	Razgovor sa stručnjakom, zdravstvenim radnikom ili predstavnikom organizacije koja se brine o ovisnicima.
Intelektualno vlasništvo	<ul style="list-style-type: none"> • Učenik definira pojam autorskog prava • Učenik definira granice korištenja različitih vrsta sadržaja • Učenik opisuje posljedice povezane s neovlaštenim korištenjem sadržaja • Učenik raspravlja o načinima borbe protiv neovlaštenog korištenja sadržaja 	Razgovor sa stručnjakom. Gledanje tematskog videa i rasprava o porukama videa.

Okvir kompetencija za 18-godišnjake

Okvir kompetencija za 18-godišnjake

Temelj pravnog poretka i državnog uređenja

Teme	Očekivanja	Metodologija
Hijerarhija pravnih normi	<ul style="list-style-type: none"> Učenik zna što je država i nabraja njezine temeljne elemente (npr. nacija, teritorij, suverenitet) Učenik opisuje postupak donošenja i mijenjanja ustava i zakona Učenik raspravlja o tome kako su zakoni strukturirani i koja je njihova hijerarhija Učenik tumači glavna ustavna načela Učenik razlikuje neustavnosti i nezakonitost 	Izrada kviza.
Nacionalno i nadnacionalno pravo	<ul style="list-style-type: none"> Učenik zna hijerarhiju propisa i zakona Učenik opisuje što su nacionalni i nadnacionalni zakoni Učenik analizira odnos između nacionalnih zakona i zakona EU-a te opisuje odnose između institucija EU-a 	Izrada konceptualne mape.
Javni proračun	<ul style="list-style-type: none"> Učenik nabraja i analizira ključne značajke javnog proračuna Učenik razlikuje javni i privatni proračun Učenik opisuje utjecaj javnog proračuna na svakodnevni život 	Simulacija izrade javnog proračuna (npr. gradski proračun).

Temeljna prava i dužnosti povezana sa životom u državi

Teme	Očekivanja	Metodologija
Samouprava	<ul style="list-style-type: none"> Učenik razlikuje razine vlasti Učenik definira koncept suvereniteta Učenik opisuje načelo lokalne samouprave unutar suverene države Učenik opisuje odnos između središnje države i jedinica lokalne i regionalne samouprave 	Igranje uloga.
Pravna zaštita	<ul style="list-style-type: none"> Učenik definira osnovne pojmove povezane za pravosudni i upravni sustav Učenik prepoznaje osnove načine pravne zaštite i načine pristupa vrstama pravne zaštite 	Posjeta sudu ili drugim institucijama.

Osnove građanskog prava

Teme	Očekivanja	Metodologija
Nasljeđivanje	<ul style="list-style-type: none"> Učenik definira osnovne pojmove povezane s nasljeđivanjem (ostavinska rasprava, nasljednici, oporučitelji, oporuka, itd.) Učenik razlikuje nasljeđivanje putem oporuke od nasljeđivanja na temelju zakona 	Studije slučaja.
Ugovori	<ul style="list-style-type: none"> Učenik objašnjava koncept ugovora Učenik razlikuje najčešće vrste ugovora (ugovor o kupoprodaji, ugovor o posudbi, ugovor o zamjeni) Učenik raspravlja o temeljnim obilježjima ugovora o online prodaji Učenik opisuje ugovor o najmu i objasniti korake ugovaranja 	Analiza stvarnih ugovora.

Rad i poduzetništvo

Teme	Očekivanja	Metodologija
Poduzetništvo	<ul style="list-style-type: none"> Učenik prepoznaje osnovne pravne oblike i minimalne zahtjeve za osnivanje poduzeća Učenik opisuje oblike zatvaranja poslovanja Učenik prepoznaje pravila online poslovanja. 	Razgovor s poduzetnicom ili poduzetnikom. Posjet sudu ili tijelu zaduženom za registraciju tvrtki.
Radni odnosi	<ul style="list-style-type: none"> Učenik navodi temeljna radnička prava Učenik opisuje temeljna prava na zdravstvenu zaštitu i sigurnost na radu Učenik prepoznaje važnost jednakih mogućnosti za žene i muškarce na tržištu rada Učenik identificira temeljna načela radnih propisa Učenik razlikuje vrste ugovora o radu 	Razgovor s predstavnikom sindikata. Posjet tijelu zaduženom za zaštitu na radu.

PARTNERI

FORUM ZA SLOBODU ODGOJA, HRVATSKA
www.fso.hr

PRAVNI FAKULTET, SVEUČILIŠTE U RIJECI, HRVATSKA
www.uniri.hr

CENTRO PER LO SVILUPPO CREATIVO DANILO DOLCI, ITALIJA
www.danilodolci.org

pistes solidaires

PISTES SOLIDAIRES, FRANCUSKA
www.pistes-solidaires.fr

INOVA+ - INNOVATION SERVICES, PORTUGAL
www.inova.business

AGRUPAMENTO DE ESCOLAS DE VILELA, PORTUGAL
ae.esvilela.pt

thelawproject.eu

